

STYRELSEN FÖR SVERIGES FÖRFATTARFOND

BUDGETUNDERLAG FÖR ÅR 2022

UTGIFTSOMRÅDE 17
ANSLAGSPOSTERNA 5:2 ap.5, 5:2 ap.8 OCH 5:2 ap.13
SAMT DEL AV 5:2 ap.4

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Finansierings- och anslagsöversikt.....	5
Inledning.....	5
5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek	6
Verksamheten.....	6
Ersättningens grundbelopp och multiplar.....	7
Utlåning	8
Beräkning av biblioteksersättningen	8
Anslagspostens storlek.....	9
5:2 ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	11
Arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister	11
Arbetsstipendier till dramatiker.....	12
Bidrag för internationellt utbyte	13
5:2 ap.13 Dramatikerstöd	14
5:2 ap.4 Långtidsstipendier	15
Villkor i regleringsbrev	15
Prognos avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift.....	15
Noter till redovisad biblioteksstatistik	16

Sammanfattning

Utifrån vad som anförs i budgetunderlaget föreslår styrelsen för Sveriges författarfond

- att till 5:2 ap.8, Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek, för år 2022 anvisas ett anslag beräknat på bibliotekens utlåning och referensbestånd under åren 2018–2019 (medelvärde) samt på det grundbelopp per lån av svenskt originalverk som ska bestämmas genom överenskommelse mellan regeringen, Sveriges Författarförbund, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund.

I budgetunderlaget beskrivs en fortsatt nedgång av det ersättningsgrundande nyttjandet på biblioteken, vilken innebär att det krävs relativt stora höjningar av grundbeloppet för en fortsatt positiv utveckling av den totala biblioteksersättningen.

- att 5:2 ap.5, Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker, för år 2022 höjs med 3 465 000 kr till 13 000 000 kr och för åren 2023–2024 med ytterligare 1 milj. kr årligen till 14 000 000 kr år 2023 och 15 000 000 kr år 2024.

Förslaget motiveras delvis av de generella behoven för de yrkeskategorier och av de bidragstyper som inte tillgodoses genom en höjd biblioteksersättning. För dessa behov upprepar författarfonden tidigare års förslag om höjning, samt föreslår fortsatta höjningar för att kunna utveckla verksamheten. Stipendier till enskilda yrkesutövande kulturjournalister bör kunna spela en viktig roll i den omvitnat svåra situation som råder för kulturjournalistiken och kritiken i bred mening. Hela området är av kulturpolitiskt vikt för demokrati och yttrandefrihet. Med en förstärkning av denna anslagspost ges också förutsättningar för författarfonden att stärka en kvalitativ utveckling av kritiken och kritikeryrket.

Stor potential för utveckling av verksamheten har också den internationellt syftande bidragsgivningen. Med de ekonomiska ramar som här föreslås är författarfonden beredd att ta ansvar för att inleda utvecklingen av ett internationellt program på litteraturområdet motsvarande IASPIS med flera som bedrivs av Konstnärsnämnden inom andra konstområden;

- att 5:2 ap.13, Dramatikerstöd, för år 2022 samt åren 2023–2024 höjs motsvarande statens pris- och löneomräkning;
- att författarfondens del av ap.4 flyttas över till ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.

Finansierings- och anslagsöversikt

Belopp i tkr.

Finansieringskällor	2020		2021	2022	2023	2024
	Anvisat enl. regleringsbrev	Utfall	Anvisat enl. regleringsbrev	Förslag	Förslag	Förslag
1	2	3	4	5	6	7
ANSLAG:						
5:2, ERSÄTTNINGAR OCH BIDRAG TILL KONSTNÄRER						
8. Ersättning åt författare m.fl.	177 342	177 342	181 115	- ¹	- ¹	- ¹
5. Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker	8 113	8 113	9 535	13 000	14 000	15 000
13. Dramatikerstöd	3 509	3 509	4 047	4 047 ²	4 047 ²	4 047 ²
Summa anvisat/utfall/förslag	188 964	188 964	194 697			
ÖVRIG FINANSIERING:						
Summa övrig finansiering	-	-	-			
SUMMA	188 964	188 964	194 697			

¹ Någon förhandlingsöverenskommelse om bibliotek ersättnings grundbelopp för de kommande åren 2022 och 2023 föreligger ännu inte.

² Exklusive höjningar motsvarande statens pris- och löneomräkning.

Inledning

Med anledning av de ekonomiska konsekvenserna av covid-19 för författare och andra litterärt verksamma har under år 2020 sammanlagt 40 milj. kr ställts till författarfondens förfogande att användas enligt förordningen (2019:1269) om statsstöd till konstnärer. Dessa tillfälligt extra medel har fördelats på anslaget 1:2, ap. 12. Ytterligare 20 milj. kr har på samma anslagspost redan tillförts författarfondens stipendieverksamhet under år 2021 – och bedömningen är att ytterligare tillfälliga höjningar är nödvändiga under året.

Pandemins påverkan och de tillfälliga krispaketen för kulturen har varit och fortsätter att vara i fokus för hela kulturpolitiken och för Sveriges författarfond. Underlag för regeringens bedömningar och förslag till eventuella ytterligare insatser redan under innevarande år lämnas löpande under året och med sikte på de mest akuta behoven och den allra närmaste framtiden. Inte minst lämnas en särskild uppföljning av just denna bidragsgivning separat i enlighet med särskilda villkor beslutade av regeringen.

I detta budgetunderlag för år 2022 lämnas därför förslag uteslutande rörande de anslagsposter styrelsen för Sveriges författarfond normalt helt eller delvis disponerar för fördelning av ersättningar, stipendier och bidrag. Övergripande vill styrelsen för Sveriges författarfond betona de långsiktiga behoven, och värdet av satsningar både på bibliotek ersättningen och de ordinarie statsbidrag författarfonden fördelar.

5:2 ap.8 Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek

Verksamheten

Bibliotekersättningen förmedlas i enlighet med förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond. Verksamheten bekostas helt av fondmedlen, eftersom författarfonden saknar särskilt förvaltningsanslag.

Bibliotekersättningens grundläggande funktion och konstruktion befästes senast genom en ny förhandlingsöverenskommelse samt en reviderad förordning (1962:652) om Sveriges författarfond, vilka båda gäller med verkan från och med 2015.

Genom att det nu i själva fondförordningen stadgas att storleken på grundbeloppet bestäms genom överenskommelse mellan regeringen och de tre litterära och bildlitterära upphovsmannaorganisationerna, har förhandlingsordningens ställning stärkts. Samtidigt har det tidigare underförstådda kulturpolitiska värdet lyfts fram i en ändamålsparagraf som betonar att bibliotekersättningen främjar litteraturens utveckling och bidrar till att förbättra de litterära upphovsmännens ekonomiska villkor genom att ersätta dem för tillgången till och användningen av deras verk på bibliotek.

Bibliotekersättningen utgör en grundsten i konstnärspolitiken på litteraturområdet, vilket kommer till uttryck genom ambitionen att bidra till att skapa rimliga arbetsvillkor för de litterära och bildlitterära upphovsmännen inom ramen för bibliotekersättningssystemet.

När bibliotekersättningen infördes 1954 var allmänhetens fria tillgång till litteraturen genom bibliotek sedan länge etablerad, genom hur upphovsrättslagstiftningen var utformad. Genom den ersättningsrätt som sedan 1992 är stadgad i EU-direktiv uppstår en samhällelig förpliktelse som är mer omfattande än tidigare. Det innebär att den bibliotekersättning vi har idag ersätter en annars nödvändig renodlat upphovsrättslig lösning. Författarfonden och bibliotekersättningen har därför inte bara en konstnärspolitisk funktion; den utgör i förlängningen också en vital del av bibliotekspolitiken genom att den främjar medborgarnas tillgång till litteratur genom biblioteken.

Utgångspunkten för verksamheten är den individuella ersättningen, som ger de litterära upphovsmännen en viss minimiersättning för biblioteksutnyttjandet. Konstruktionen med särskild bibliotekersättning innebär att författarfonden tillerkänner vissa högt kvalificerade och yrkesverksamma författare, översättare, tecknare och fotografer en ersättning som fastställs på andra grunder än den generellt fastställda ersättningen per utlånad bok. Utöver den särskilda ersättningen finns också kompletterande arbetsstipendier av olika längd för att förbättra de arbetsmässiga villkoren för bokupphovsmän med yrkesmässiga ambitioner. Ur den s.k. fria delen fördelas också pensionsbidrag och bidrag till upphovsmännens organisationer.

Betydelsen av de stipendier m.m. som fördelas ur biblioteksersättningen har naturligtvis varit extra stor under den pågående pandemin, och kommer att vara under dess efterdyningar. Inte minst finns skäl att betona värdet av den mer långsiktiga trygghet de fleråriga stipendierna och den särskilda biblioteksersättningen ger.

Stipendierna m.m. ur biblioteksersättningen kan – liksom de extra stipendier som fördelats under året – stötta de författarekonomier som ofta är sårbara och organiserade så att de får sämre tillgång till trygghetssystemen och särskilda krisinsatser riktade mot företagare och anställda. Samtidigt sammanfaller detta med konstnärspolitikens grundläggande motiv: att genom skäliga ersättningar, stipendier och bidrag frigöra upphovsmännens tid och kraft att ägna sig åt och fördjupa sin litterära verksamhet. Så beskrivet framhävs också biblioteksersättningens framåtsyftande och utvecklande kraft, samt att det är den kvalificerade litteraturens plats i ett demokratiskt samhälle som är målet.

Biblioteksersättningens grundbelopp och multiplar

Den totala biblioteksersättningens storlek bestäms dels av utlåning och referensbestånd i folkbibliotek och skolbibliotek, dels av ersättningens beloppsnivåer för lån och referensexemplar (multiplar).

Biblioteksersättningens multiplar 2021

Lån av originalverk	1 kr och 92 öre	<i>Grundbelopp</i>
Lån av översättning	96 öre	<i>½ av grundbeloppet</i>
Referensexemplar av originalverk	7 kr och 68 öre	<i>4 x grundbeloppet</i>
Referensexemplar av översättning	3 kr och 84 öre	<i>2 x grundbeloppet</i>

Grundbeloppets utveckling 2012 – 2021

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1 kr 35 öre	1 kr 37 öre	1 kr 41 öre	1 kr 45 öre	1 kr 52 öre	1 kr 60 öre	1 kr 68 öre	1 kr 76 öre	1 kr 88 öre	1 kr 92 öre
+ 2 öre	+ 2 öre	+ 4 öre	+ 4 öre	+ 7 öre	+ 8 öre	+ 8 öre	+ 8 öre	+ 12 öre	+ 4 öre
+ 1,5 %	+ 1,5 %	+ 3,0 %	+ 2,8 %	+ 4,8 %	+ 5,3 %	+ 5,0 %	+ 4,8 %	+ 6,8 %	+ 2,1 %

Multiplarna baseras enligt förordningen (1962:652) om Sveriges författarfond på det grundbelopp för lån av originalverk som bestäms genom överenskommelse mellan regeringen och de tre upphovsmannaorganisationerna Sveriges Författarförbund, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund. Eftersom förhandlingarna avseende biblioteksersättningens grundbelopp för år 2022 (och 2023) ännu inte avslutats, går det inte att i detta budgetunderlag ange något totalbelopp för biblioteksersättningen år 2022. I kapitlets avslutande avsnitt nedan redovisas med utgångspunkt i befintlig biblioteksstatistik vad några olika alternativa grundbelopp skulle innebära för den totala biblioteksersättningen år 2022 (och 2023).

Utlåning

Inom ramen för Sveriges officiella statistik producerar Kungl. biblioteket årlig statistik över folk- och skolbibliotekens utlåning m.m. Denna statistik utgör grunden för beräkningen av biblioteksersättningens underlag. De fristående sjukhusbiblioteken redovisas visserligen separat i den officiella biblioteksstatistiken, men utgör enligt parternas överenskommelse underlag för biblioteksersättningen.

Utöver den officiella biblioteksstatistiken, grundas biblioteksersättningen på vissa schablonmässiga beräkningar av biblioteksutnyttjandet som parterna kommit överens om. Det gäller utnyttjandet på skolbiblioteken, där den offentliga statistiken inte längre kan användas för en fullständig beräkning av biblioteksersättningen. Det gäller också merutnyttjandet genom utlåning till verksamheter där utlåneregistrering inte sker (bl.a. uppsökande verksamhet) samt en extra kompensation för läsning på plats på biblioteken, ett användande som ju inte registreras av biblioteken.

För beräkning av den totala biblioteksersättningens storlek krävs därtill uppgift om utlåningens andelar av upphovsrättsligt skyddade svenska originalverk, rättskyddade översättningar till svenska och övriga, ej ersättningsberättigande verk. Den informationen ges inte i den officiella biblioteksstatistiken, utan beräknas av författarfonden i samband med de årliga undersökningarna för uträkning av de individuella ersättningarnas storlek.

Beräkning av biblioteksersättningen

Enligt 4 a § fondförordningen beräknas biblioteksersättningen från och med år 2015 (d.v.s. med verkan från och med anslagsåret 2016) med utgångspunkt från medelvärdet av antalet hemlån och referensexemplar under två kalenderår i följd (beräkningsperiod). Medelvärdet under en beräkningsperiod ska utgöra grunden för den biblioteksersättning som överförs under två år i följd, med början tre år efter det sista kalenderåret i beräkningsperioden. Vidare stadgar den nya grundöverenskommelsen mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna att förhandlingarna ska ske vartannat år, d.v.s. sträcka sig över två anslagsår.

Detta innebär att ett medelvärde av antalet hemlån och referensexemplar under åren 2018 och 2019 utgör grunden för biblioteksersättningsanslagets beräkning för både år 2022 och år 2023.

I uppställningen nedan redovisas biblioteksstatistik för åren 2018 och 2019 med uträkning av ett medelvärde för den s.k. beräkningsperioden. I budgetunderlagets sista avsnitt lämnas källhänvisningar och förklaringar till de redovisade siffrorna.

**Beräkning av biblioteksersättningen:
Utlåningsår 2018 och 2019; anslagsår 2022 (och 2023)**

	2018	2019	Beräkningsperiod
UTLÅNING			
Folkbibliotek	56 439 000 lån	56 788 000 lån	
Sjukhusbibliotek m.fl.	532 000 lån ⁸⁾	479 000 lån ¹⁾	
"Uppsökande" verksamhet	10 434 000 lån ⁹⁾	10 434 000 lån ²⁾	
Skolbibliotek	16 250 000 lån ³⁾	16 250 000 lån ³⁾	
Summa registrerad utlåning	83 655 000 lån	83 951 000 lån	
Uppräkning för läsning på plats	1,03 ⁴⁾	1,03 ⁴⁾	
S:a utlåning efter uppräkning	86 165 000 lån	86 470 000 lån	
Andel originalverk	60,9% ⁵⁾	61,8% ⁵⁾	
Antal lån av originalverk	52 474 485 lån	53 438 460 lån	52 956 473 lån
Andel översatta verk	30,7% ⁵⁾	30,1% ⁵⁾	
Antal lån av översatta verk	26 452 655 lån	26 027 470 lån	26 240 063 lån
REFERENSBESTÅND			
Folkbibliotek	1 173 000 ex.	1 080 000 ex.	
Sjukhusbibliotek m.fl.	6 000 ex. ¹⁰⁾	10 000 ex. ⁶⁾	
Skolbibliotek	6 846 000 ex. ⁷⁾	6 846 000 ex. ⁷⁾	
Totalt referensbestånd	8 025 000 ex.	7 936 000 ex.	
Andel originalverk	76,8% ⁵⁾	77,9% ⁵⁾	
Bestånd av originalverk	6 163 200 ex.	6 182 144 ex.	6 172 672 ex.
Andel översatta verk	10,9% ⁵⁾	9,5% ⁵⁾	
Bestånd översatta verk	874 725 ex.	753 920 ex.	814 323 ex.

Anslagspostens storlek

Som redogjorts för ovan bestäms den totala biblioteksersättningen – d.v.s. anslagspostens storlek – genom bl.a. biblioteksutlåningens omfattning i kombination med det s.k. grundbelopp som framförhandlas mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna.

Nyordningen fr.o.m. år 2015 med tvååriga överenskommelser och ett medelvärde av två års biblioteksstatistik, innebär alltså att beräkningsperioden 2016–2017 nu ersätts av 2018–2019. I följande tabell redovisas förändringen av beräkningsunderlaget (utlåning och referensbestånd) de senaste beräkningsperioderna. Här anges alltså utlåning efter uppräkning med 3 % för läsning på plats, enligt förhandlingsöverenskommelse. Det ska också förtydligas att schablonen för skolbibliotek ingår oförändrat under de redovisade åren, samt att 2013 års uppgifter

SVERIGES FÖRFATTARFOND

för ”uppsökande verksamhet” fått användas även för åren 2014–2019. Författarfonden har använt dessa schabloner för beräkning av de individuella ersättningarna år 2020, men huruvida de bör användas för den kommande anslagsberäkningen har parterna i princip möjlighet att diskutera i de kommande förhandlingarna om grundbeloppet för åren 2022 och 2023.

	2012–2013	2014–2015	2016–2017	2018–2019	Förändring 16/17–18/19
Antal lån av originalverk	56 429 757 lån	56 561 631 lån	54 030 915 lån	52 956 473 lån	-1 074 442 lån
Antal lån av översatta verk	29 964 571 lån	28 966 180 lån	27 625 628 lån	26 240 063 lån	-1 385 565 lån
Referensbestånd av originalverk	6 130 792 ex.	6 125 212 ex.	6 099 790 ex.	6 172 672 ex.	+72 882 ex.
Referensbestånd översatta verk	1 044 453 ex.	986 606 ex.	1 043 900 ex.	814 323 ex.	-229 577 ex.
Sammanlagd förändring av underlaget 2016–2017 till 2018–2019					-2,2%

Trendmässigt minskar utlåningen under hela 2000-talet, även om hänsyn tas till en ökad e-bokutlåning (vilken inte utgör underlag för statlig biblioteksersättning). Den minskade utlåningen måste sättas i samband med övriga trender på biblioteken vad gäller tillgänglighet och bokinköp: antalet bibliotek/filialer har minskat med 25% sedan millennieskiftet, det fysiska bokbeståndet har minskat med 20% på tio år, och antalet besök på folkbiblioteken har minskat med drygt 8% de senaste tio åren. Samtliga dessa förändringar avser alltså tiden före år 2020, ett år som ju p.g.a. restriktionerna under pandemin försämrat tillgängligheten ytterligare.

Som framgår fortsätter alltså nedgången mellan de två ovan redovisade beräkningsperioderna, även om utlåningen till år 2019 enligt den officiella biblioteksstatistiken alltså ökade något.

Med reservation för eventuella förändringar i förhandlingsöverenskommelsen har till den beräkningsperiod som ska ligga till grund för en överenskommelse mellan regeringen och upphovsmannaorganisationerna skett en minskning av det ersättningsgrundande nyttjandet på biblioteken med 2,2%. I det följande redovisas vad några olika alternativa grundbelopp skulle innebära för den totala biblioteksersättningen år 2022. Beräkningarna gäller också för anslagsåret 2023, eftersom beräkningsperioden ska vara densamma. Som framgår krävs relativt stora höjningar av grundbeloppet för en fortsatt positiv utveckling av den totala biblioteksersättningen:

Anslag 2021: 181 115 tkr

Anslag 2022 samt 2023, ex:		Förändring från 2021	
1 kr 98 öre (+ 6 öre)	182 944 tkr	+ 1 829 tkr	+1,1%
2 kr 2 öre (+ 10 öre)	186 640 tkr	+5 525 tkr	+3,2%
2 kr 7 öre (+ 15 öre)	191 259 tkr	+10 144 tkr	+5,9%
2 kr 12 öre (+ 20 öre)	195 879 tkr	+14 764 tkr	+8,6%

5:2 ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker

I enlighet med förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer fördelas statsbidrag till enskilda yrkesutövande konstnärer, med syftet att främja deras möjligheter att bedriva, fördjupa och utveckla sin konstnärliga verksamhet. Statsbidrag får lämnas i form av stipendier, projektbidrag och bidrag för internationellt utbyte.

Budgetåret 2021 uppgår anslagsposten till 9 535 000 kr, en ökning med 1 422 000 kr från föregående år. Styrelsen för Sveriges författarfond har beslutat att anslagsposten under året ska fördelas enligt följande:

- 4 106 000 kr för arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister,
- 3 909 000 kr för arbetsstipendier till dramatiker och översättare av dramatik,
- 1 030 000 kr till bidrag för internationellt utbyte.

Verksamheternas administrationskostnader, 490 000 kr, täcks också av medlen under denna anslagspost.

Nedan utvecklas resonemangen avseende de olika verksamheterna. Med hänvisning till redovisningarna i följande tre avsnitt föreslår styrelsen för Sveriges författarfond att anslagsposten 5:2 ap.5 för år 2022 ska höjas med 3 465 000 kr till 13 000 000 kr och för åren 2023–2024 med ytterligare 1 milj. kr årligen till 14 000 000 kr år 2022 och 15 000 000 kr år 2023.

Arbetsstipendier till författare, översättare och kulturjournalister

Som närmare redovisats inledningsvis har styrelsen för Sveriges författarfond inom ramen för biblioteksersättningen, genom särskild biblioteksersättning och fleråriga stipendier, i relativt stor utsträckning koncentrerat sina insatser på att skapa ekonomisk trygghet under längre perioder för de litterära upphovsmännen. Som komplement till de ersättningar och stipendier som fördelas ur biblioteksersättningen finns stipendierna ur anslagspost 5:2, ap. 5.

Det faktum att stipendierna – till skillnad från stipendierna ur biblioteksersättningen – är tillgängliga också för kulturjournalister, har kommit att få större och större betydelse i tider när många kulturredaktioner och kulturtidskrifter p.g.a. ekonomiska förhållanden vittnar om svårigheter att förverkliga seriösa journalistiska ambitioner och att upprätthålla yrkesmässiga villkor för sina skribenter. Denna utveckling är inte enbart beroende av situationen för de kulturtidskrifter som naturligt anses vara föremål för kulturpolitikens omsorg, utan hänger också samman med den kvalificerade kulturjournalistikens allt mindre utrymme i bredare riktad media.

I och med förstärkningen genom extra medel ur regeringens krispaket under året, blev en större del av det samlade stipendieutbudet tillgängligt också för kulturjournalister. Det stora söktrycket från kulturjournalister – och en större

andel bifall än för övriga grupper – speglar inte bara utsattheten i den akuta krisen under pandemin, utan pekar också på behovet av förstärkningar av ordinarie anslagspost.

Den förändring av kulturjournalistikens inriktning och förutsättningarna för det i bred mening kritiska samtalet som nu pågår, är en uppfordrande utmaning för kultur- och mediepolitik på flera nivåer. Digitaliseringen bär på många löften vad gäller delaktighet och tillgänglighet, men för de enskilda och fritt yrkesverksamma kulturjournalisterna går samtidigt utvecklingen i negativ riktning, där antalet uppdrag minskar samtidigt som arvudet för varje uppdrag pressas nedåt. De ansträngda ekonomiska villkoren för tidskrifter och kulturredaktioner försvårar för det redaktionella ansvaret gentemot skribenterna, och den som avser att livnära sig på kulturjournalistik eller kritikerverksamhet måste till sist anpassa arbetsinsatsen till det faktiska arvudet. Detta påverkar inte bara förutsättningarna för dem som är yrkesverksamma idag, det riskerar att begränsa rekryteringen in i yrket på ett sätt som inte främjar den mångfald av erfarenheter och perspektiv som vår offentlighet bör präglas av.

Övergripande är en kulturpolitisk satsning på villkoren för produktion av kvalificerad kulturjournalistik och kulturkritik avgörande i ett demokrati- och yttrandefrihetsperspektiv. Den tydligt konstnärspolitiska insats som ligger allra närmast till hands är att förstärka författarfondens bidragsgivning riktad till de enskilda yrkesutövande kulturjournalisterna. Den senaste konstnärspolitiska utredningen uppmärksammade i sitt betänkande kritiken som ett slags nödvändig "mellanhand" och pekade på behovet av en aktiv kulturpolitik på området. Genom författarfondens bidragsgivning är kritiken samtidigt erkänd som ett konstnärligt fält i sin egen rätt. Samma viktiga roll som författarfondens stipendier spelar i en bokbransch med osäkra ekonomiska villkor för de enskilda upphovsmännen, spelar våra stipendier till kulturjournalister. Med en anslagsförstärkning skulle finnas förutsättningar för att inte bara stärka försörjningen, d.v.s. bidra till finansiering av det kulturjournalistiska arbete som redan idag bedrivs, utan också för att finna former för ett slags upphovsmannadriven och inomkonstnärlig utveckling av kritiken och kritikeryrket.

Arbetsstipendier till dramatiker/manusförfattare och översättare av dramatik

Dramatikerrådet fördelar inom ramen för sin verksamhet arbetsstipendier, och avstår liksom författarfonden i övrigt att utdela projektbidrag. I grund och botten har dramatikerrådet samma slags ambitioner med utbudet av stipendier som författarfonden övergripande har när det gäller de litterära och bildlitterära upphovsmännen, d.v.s. att med en relativt stor andel fleråriga stipendier söka tillgodose de högt kvalificerade och fritt verksamma dramatikerens behov av ekonomisk och arbetsmässig trygghet under längre tider. Författarfonden har inom ramen för biblioteksersättningen möjlighet att binda upp långt mer än hälften av den s.k. fria delen för särskild biblioteksersättning och femåriga stipendier. Motsvarande ambitioner är för närvarande omöjliga att förverkliga inom de snävare ramar som gäller för statsbidragen till yrkesverksamma dramatiker, manusförfattare och översättare av dramatik.

Dramatikerstödet till teatrar (se nästa avsnitt) kompletterar stipendierna till enskilda. Tillsammans ger de två stödformerna en bredd i bidragsgivningen som svarar mot dramatikers mellanställning som skapande konstnär inom ordområdet men samtidigt beroende av teatrar och andra beställare av dramatik. Dramatikerstödet riktas mot beställningssituationen och det faktiska uppdragsförhållandet mellan teatern och dramatiker, och stödformen minskar därför inte i sig behovet hos vissa manusförfattare och dramatiker av den arbetsmässiga trygghet under längre tid som fleråriga stipendier kan ge.

Till beskrivningen av konkurrensen om stipendier till dramatiker hör att utöver landets scendramatiker och översättare av dramatik räknas också manusförfattare för film och tv till denna yrkesgrupp. Finansierings- och produktionsvillkoren för film och tv skiljer sig naturligtvis mycket från scenteaterns, men manusförfattarna behöver likväl precis som scendramatikerna tid och arbetsro för att självständigt utveckla sina manusidéer. Detta slags stipendier betyder mycket för de fritt verksamma manusförfattarnas konstnärliga behov och för att främja kvalitet och originalitet också inom film och tv.

Bidrag för internationellt utbyte

Bidrag för internationellt utbyte fördelar författarfonden uteslutande med medel från ovan rubricerad anslagspost. Bidragen fördelas av internationella rådet vid Sveriges författarfond.

Mot bakgrund av det stora tryck från framförallt kulturjournalister och dramatiker som beskrivits ovan, har styrelsen för Sveriges författarfond hittills funnit det svårt att för närvarande låta bidragen för internationellt utbyte ta en större del av anslagsposten i anspråk.

Författarfonden har tidigare i flera budgetunderlag till regeringen föreslagit höjningar av anslagsposten Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker, för att kunna förstärka den internationellt syftande bidragsgivningen, och de mindre förstärkningar av 5:2 ap.5 som regeringen beslutat till år 2018 samt 2021, har följaktligen fördelats delvis på bidragen för internationellt utbyte.

Författarfondens bedömning är att det är möjligt att med ytterligare förstärkningar av befintlig anslagspost utveckla bidragsgivningen på ett sätt som påtagligt skulle gynna det internationella arbetet på litteraturområdet. Författarfonden är därtill beredd att utveckla verksamheten i riktning mot ett internationellt program på litteraturområdet motsvarande IASPIS med flera som bedrivs av Konstnärsnämnden inom andra konstområden. En sådan verksamhet bör också inbegripa ett mer proaktivt samarbete med och stöd till residensverksamheter – både inhemska och utländska institutioner – på ett sätt som kräver en förstärkt administration jämfört med den renodlade bidragsgivning författarfonden bedriver idag. Detta är i linje med Konstnärspolitiska utredningens (SOU:2018:23) förslag om att inrätta residensprogram på områden är sådana saknas idag.

Att bygga upp en sådan verksamhet kräver ett utvecklingsarbete. Författarfonden bedömer att en sådan uppbyggnad kan ske gradvis och påbörjas inom de ekonomiska ramar som föreslås för 5:2 ap.5. Med hänvisning till redan befintliga

stödstrukturer (Kulturrådet) och branschskillnader kan en sådan verksamhet på litteraturområdet i jämförelse med andra konstområden fokusera mindre på informationsinsatser, publikverksamhet och branschkontakter för arbetsmöjligheter – och mer renodlat satsa på insatser som tar sikte på det inomkonstnärliga värdet av internationella sammanhang och samarbeten.

5:2 ap.13 Dramatikerstöd

I enlighet med förordning (1998:1369) om statsbidrag för beställning av nyskriven svensk dramatik får bidrag ges till fria teatergrupper, regionala och lokala teaterinstitutioner samt radio- och TV-företag för beställning av nyskriven svensk dramatik, i syfte att ge i första hand teatrar möjlighet att beställa nyskriven svensk dramatik av hög kvalitet. Ansökan ska göras gemensamt av en dramatiker och den som vill uppföra dramatikers verk. Stödet fördelas av dramatikerrådet vid Sveriges författarfond. År 2021 uppgår anslagsposten till 4 047 000 kr, en ökning med 538 000 kr jämfört med föregående år.

Dramatikerstöd utbetalas till teatern, men ska oavkortat utgöra arvode till dramatikern. Stödets storlek motsvarar 2/3 av grundersättningen enligt gällande avtal mellan Svensk Scenkonst och Sveriges Dramatikerförbund, avseende förvärv och framförande av scenpjäser. Ett villkor för beviljat stöd är att teatern utöver detta stöd betalar dramatikern ett belopp motsvarande lägst 1/3 av ersättningen enligt nyss nämnda avtal.

Utifrån de uppföljningar och utvärderingar dramatikerrådet gjort av dramatikerstödet betraktar rådet stödformen som mycket framgångsrik. De redogörelser och enkätsvar som samtliga teatrar och dramatiker regelmässigt lämnar in efter varje genomförd uppsättning, fortsätter att bekräfta stödets stora betydelse.

Eftersom dramatikerstödet till sin konstruktion är kopplat till nämnda avtal mellan Svensk Scenkonst och Dramatikerförbundet, ökar stödbeloppen från år till år i takt med att avtalet omförhandlas. Det är en viktig princip och en grundbult i stödets utformning. I och med höjningarna av anslagsposten år 2018 och 2021 har i princip kompenseras för utvecklingen av nivåerna på avtalsenliga beställningsarvoden över tid, även om utvecklingen av arvoden (och stödbeloppens) storlek i sin tur inte riktigt förmått följa inkomstutvecklingen i samhället. Efter samråd med dramatikerrådet vill fondstyrelsen därför i årets budgetunderlag prioritera stipendierna till enskilda dramatiker och översättare av dramatik (inom 5:2, ap.5, ovan), där utvecklingen av anslagspostens storlek över tid varit svagare, och föreslår att anslagsposten 5:2 ap.13 för år 2021 samt för åren 2022-2023 ska höjas motsvarande statens pris- och löneomräkning.

5:2 ap.4 Långtidsstipendier

Anslagspost 5:2 ap.4 Långtidsstipendier delas mellan Konstnärsnämnden och Sveriges författarfond. Styrelsen för Sveriges författarfond föreslår att författarfondens del av anslagsposten flyttas över till ap.5 Bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker.

Författarfonden har i tidigare års budgetunderlag utförligt argumenterat för en sådan förändring och beskrivit den inkonsekvens som finns i regeringens styrning när det gäller de stipendier med stöd av förordningen (2019:1269) om statsbidrag till konstnärer, samt svårigheterna för Konstnärsnämnden och författarfonden att finna rationell grund för fördelning av stipendierna sinsemellan.

Villkor i regleringsbrev

Anslagspost 5:2, ap.8, Ersättning åt författare m.fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek, disponeras på statsbudgeten av Kammarkollegiet och betalas i enlighet med regleringsbrev ut till Sveriges författarfond efter rekvisition.

Fråga uppstod under år 2020 hur de medel som författarfonden ej rekvirerat under år 2018 ska disponeras, efter att Kammarkollegiet inte fonderat medlen på samma sätt som myndigheten tidigare gjort med ej slutrekvirerade medel.

Styrelsen för Sveriges författarfond förutsätter att den konkreta frågan om 2018 års medel löses under året, så att författarkollektivet kan få del av sin rättmätiga och framförhandlade ersättning. Vad gäller framtida regleringsbrev hemställer styrelsen att Kammarkollegiet fortsättningsvis medges fullt anslagssparande på ap.8, så att regelverket tydliggör den absolut nödvändiga hänsyn som måste tas till anslaget speciella karaktär.

Prognos avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift

Enligt Villkor för Sveriges författarfond fr.o.m. 2021, beslutade av regeringen 2020-12-17, ska Sveriges författarfond i samband med budgetunderlaget redovisa prognos för det följande kalenderåret avseende kostnader för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen om statlig ålderspensionsavgift. Enligt redovisningen nedan bedömer Sveriges författarfond kostnaderna till 3 636 000 kr.

Redovisningen bygger på vissa antaganden rörande anslagsposternas och prisbasbeloppets utveckling, varför det faktiska utfallet kan komma att skilja sig något från denna prognos.

Prognos för år 2022

Från 5:2 ap.8	5-åriga arbetsstipendier	101 st. x 170 000 kr	17 170 000 kr
Från 5:2 ap.8	3-åriga arbetsstipendier	108 st. x 160 000 kr	17 280 000 kr
Från 5:2 ap.5	5-åriga arbetsstipendier (dramatiker)	8 st. x 145 000 kr	1 160 000 kr
Summa pensionsgrundande stipendier:			35 610 000 kr
Ålderspensionsavgift 10,21%			3 636 000 kr

Författarfonden fördelar ur 5:2 ap.4 för närvarande också 28 st. långtidsstipendier. Denna anslagspost disponeras dock av Konstnärnämnden, och pensionsavgiften för dessa ingår därför i deras lämnade prognos.

Noter till redovisad biblioteksstatistik

Beräkning av biblioteksersättningen: Utlåningsår 2018 och 2019; anslagsår 2022 (tabell s. 9)

¹⁾ *Bibliotek 2019 (tabell 32)* (Sjukhusbiblioteken) samt webbpublicerad tabellbilaga (Sjömansbiblioteket).

²⁾ KB redovisar i webbpublicerad bilaga till statistikrapporten antalet "utlån till obemannade utlåningsställen" från folk- och skolbibliotek till 1 921 527 st. Liksom föregående år får 2013 års uppgifter (5 208 000 lån) användas, eftersom statistiken dels är osäker, dels inte täcker allt merutnyttjande som ska vara biblioteksersättningsgrundande. Till detta adderas Sjömansbiblioteket (webbpublicerad tabellbilaga) och summan multipliceras med två enligt förhandlingsöverenskommelse om merutnyttjandet.

³⁾ Sedan läsåret 1998/99 saknas biblioteksstatistik som kan användas som underlag för beräkning av biblioteksersättningen. Parterna har enats om att sedan dess istället använda medelvärdet av erhållen skolbiblioteksstatistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 som underlag. Under förutsättning att denna överenskommelse bekräftas i de kommande förhandlingarna, gäller därför fortsatt 16 250 000 lån som beräkningsunderlag beträffande skolbiblioteken.

⁴⁾ Till följd av en överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna år 1994 ska författarfonden årligen tillföras en ersättning för utnyttjandet på plats i biblioteken av böcker som inte ingår i referenssamlingarna. Hemlånen från folk- och skolbiblioteken räknas därför upp med faktorn 1,03.

⁵⁾ Utlånens och beståndets andelar av originalverk respektive översättningar fastställs genom författarfondens årliga undersökningar.

⁶⁾ Kungl. bibl., *Bibliotek 2019*, Tabell 29 (sjukhusbibliotek) samt webbpublicerad tabellbilaga (Sjömansbiblioteket)

⁷⁾ Efter överenskommelse i biblioteksersättningsförhandlingarna bestäms antalet referensexemplar i skolbibliotek som en schablonmässigt beräknad andel om 28 % av det totala antalet volymer i skolornas boksamlingar. Eftersom skolbiblioteksstatistik saknas (se not 4) används ett

medelvärde av erhållen statistik för läsåren 1996/97 och 1997/98 som underlag för beräkningen av biblioteksersättningen. Under förutsättning att överenskommelsen bekräftas i de kommande förhandlingarna, fastställs skolornas bokbestånd fortsatt till 24,45 milj. volymer (1996/97: 25,5 milj., 1997/98: 23,4 milj.). Antalet referensexemplar i skolbibliotek kan på dessa grunder beräknas till 6 846 000 volymer.

⁸⁾ *Bibliotek 2018 (tabell 30)* (Sjukhusbiblioteken) samt webbpublicerad tabellbilaga (Sjömansbiblioteket).

⁹⁾ KB redovisar i webbpublicerad bilaga till statistikrapporten antalet ”utlån till obemannade utlåningsställen” från folk- och skolbibliotek till 2 731 330 st. Liksom föregående år får 2013 års uppgifter (5 208 000 lån) användas, eftersom statistiken dels är osäker, dels inte täcker allt merutnyttjande som ska vara biblioteksersättningsgrundande. Till detta adderas Sjömansbiblioteket (webbpublicerad tabellbilaga) och summan multipliceras med två enligt förhandlingsöverenskommelse om merutnyttjandet.

¹⁰⁾ Kungl. bibl., *Bibliotek 2018*, Tabell 27 (sjukhusbibliotek) samt webbpublicerad tabellbilaga. (Sjömansbiblioteket)